

RAAP-NOTITIE *nummer*

Plangebied Stationsweg/ Wortelak- ker te Wezep

Gemeente Oldebroek

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: SAB

Titel: Plangebied Stationsweg/Wortelakker te Wezep, gemeente Oldebroek; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Status: concept versie

Datum: 2 december 2013

Auteur: *ir. E.H. Boshoven*

Projectcode: OLSW

Bestandsnaam: NO*nummer*_OLSW

Projectleider: ir. E.H. Boshoven

Projectmedewerkers: niet van toepassing

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 59304

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Oldebroek

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2013

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van SAB heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in november 2013 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de geplande ontwikkeling van het plangebied Stationsweg/Wortelakker te Wezep in de gemeente Oldebroek. Het onderzoek had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor het plangebied. Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de onderzoeksresultaten is voor het plangebied een hoge verwachting gedefinieerd voor de aanwezigheid van archeologische overblijfselen uit het Laat Paleolithicum tot en met Late Middeleeuwen. Hierbij kan het gaan om (resten van) prehistorische jachtkampementen en als nederzettingsterreinen.

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek, de vermoedelijke diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten en de geplande ingrepen wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten in het gehele plangebied. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) verkennende en karterende fase, bestaande uit een booronderzoek.

Doel van een dergelijk vervolgonderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting, vaststellen van intactheid van het bodemprofiel alsmede het opsporen van archeologische resten.

Let wel, bovenstaande betreft een advies. Het is aan de bevoegde overheid (gemeente Oldebroek) dit advies al dan niet over te nemen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1 Inleiding	5
1.1 Kader	5
1.2 Administratieve gegevens	5
1.3 Huidige situatie	5
1.4 Toekomstige situatie	5
1.5 Onderzoeksopzet en richtlijnen	6
2 Bureauonderzoek	7
2.1 Methoden	7
2.2 Resultaten	7
3 Gespecificeerde archeologische verwachting	9
4 Aanbevelingen	11
Literatuur	12
Gebruikte afkortingen	13
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	14

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van SAB heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in november 2013 een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met een geplande ontwikkeling in het gebied tussen de Stationsweg en Wortelakker te Heerde in de gemeente Oldebroek.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Het onderzoek omvatte het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden en had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor het plangebied. Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied Stationsweg/Wortelakker (1,1 ha) ligt ingeklemd tussen de Stationsweg, Bovenheigraaf en de Wortelakker (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 27B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Plaats: Wezep

Gemeente: Oldebroek

Provincie: Gelderland

Plangebied: Plangebied Stationsweg/Wortelakker te Wezep

Centrumcoördinaten: 196.395 / 496.980

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 59304

1.3 Huidige situatie

Het noordwestelijke deel van het plangebied is ingericht als plantsoen, het zuidoostelijke deel is in gebruik als moestuinen. Het gedeelte van het plangebied dat grenst aan de Stationsweg is grotendeels bebouwd en in gebruik als bedrijfspanden. Het verlengde van de Wortelakker betreft het wandelpad Kronepad dat uitkomt op de Stationsweg.

1.4 Toekomstige situatie

De huidige bebouwing wordt gesloopt, waarna het gehele woningbouw zal worden ontwikkeld. De exacte plannen (aantal woningen en exacte locatie) zijn nog niet bekend. Uitgangspunt bij on-

derhavig onderzoek is een gebiedsdekkende verstoring tot onder het archeologisch relevante niveau.

1.5 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde geologische en archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de gemeentelijke archeologische verwachtings- en beleidskaart;
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst).

2.2 Resultaten

Geologie, geomorfologie en bodemopbouw

Het plangebied ligt in de overgangszone van de Veluwe naar het landschap van de voormalige Zuiderzee. Het gebied aan de voet van de Veluwe wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een zone met stuifduinen, overgaand in een zone met dekzandruggen om vervolgens over te gaan in lagere delen van het landschap. Hoewel het plangebied niet is gekarteerd op de geomorfologische kaart van Nederland, kan worden aangenomen dat het in de zone met dekzandruggen ligt. De landschapstypenkaart, een bijkaart bij de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, bevestigt de ligging in een zone met dekzandruggen (Goossens e.a., 2010). De dekzandrug is ter plaatse van het plangebied afgedekt zijn met een cultuurdek. Volgens de bodemkaart is sprake van een kamppodzolgrond (cHd21). Het betreft een haarpodzolgrond gevormd in zwak siltig, fijn zand en is afgedekt met een humeus dek met dikte tussen de 30 en 50 cm.

Historische situatie en mogelijke verstoringen

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Het plangebied lag ten zuiden van de historische kern van Wezep maar wel direct ten westen van de doorgaande weg in de richting van Heerde. Ook het Kronepad is reeds op de kadastrale kaart uit ca. 1832 zichtbaar. De eerste bebouwing in de omgeving van het plangebied dateert uit de jaren 20 van de 20^e eeuw (figuur 5). Rond deze tijd staan binnen het plangebied twee woningen. Een van de woningen moet reeds voor 1950 gesloopt zijn zoals blijkt uit de topografische kaart uit ca. 1950. Rond die tijd is het gedeelte van het plangebied dat langs de Stationstraat ligt bebouwd geraakt.

Het grootste deel van het plangebied is in de 19^e en 20^e eeuw agrarisch in gebruik geweest.

Archeologische waarden

ARCHIS en AMK

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Uit de directe omgeving van het plangebied (straal van 500 m) zijn daarentegen wel vindplaatsen bekend. Tijdens een booronderzoek op een perceel aan de Bovenheigraaf (ten noorden van het plangebied) zijn enkele scherven aardewerk aangetroffen. De vondsten worden globaal gedateerd tussen de IJzertijd en Middeleeuwen. Evenmin is bekend uit welke laag de vondsten afkomstig zijn. Ter plaatse is sprake van een plaggendeek (dikte van ca. 65 cm) waaronder een podzolbodem aanwezig is (Bongers, 2010; ARCHIS-waarnemingsnummer 420410; onderzoeksmeldingen 33416 en 40556). In een van de boringen is mogelijk een fossiele cultuurlaag aangetroffen. Het terrein is geselecteerd voor nader archeologisch onderzoek, maar dat heeft momenteel nog niet plaatsgevonden.

Een uitgevoerd booronderzoek direct ten oosten van de Stationsstraat (ARCHIS-onderzoeksmelding 12385) heeft geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van eventuele vindplaatsen opgeleverd.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de bij het bureauonderzoek verzamelde gegevens is het mogelijk een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen ten aanzien van aard, ouderdom, diepteligging en gaafheid.

Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jager-verzamelaars

In de Steentijd (Paleolithicum t/m Neolithicum) leefde de mens voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een plek. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen zijn gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar.

Het plangebied ligt in een brede gradiëntzone, de overgang van de Veluwe naar het gebeid van de voormalige Zuiderzeekust. Zodoende worden vindplaatsen van jager-verzamelaars verwacht. Het betreft resten van kampementen uit de periode Laat Paleolithicum tot en met Neolithicum. Deze vindplaatsen kenmerken zich door een (oppervlakkige) spreiding van vuurstenen werktuigen en afval. Dergelijke resten worden verwacht in de top van de dekzandafzettingen (B en/of BC horizont).

Landbouwers

Met de introductie van de landbouw (vanaf het Neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mens. De eerste akkergronden werden op de van nature vruchtbaarste gronden aangelegd. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Het plangebied kenmerkt zich door het voorkomen van kamppodzolen. Deze kenmerken zich door een hoge vruchtbaarheid, een goede ontwatering en de aanwezigheid van een matig dik cultuurdek getuigt van langdurig landbouwkundig gebruik. Dit wordt bevestigd door de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in de omgeving van het plangebied.

Aangezien in het plangebied afdekkende pakketten aanwezig zijn kunnen archeologische resten vanaf de eerste landbouwers het Neolithicum verwacht worden. Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de Nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. In het plangebied worden zodoende archeologische resten van bewoning verwacht uit de periode Neolithicum tot en met Late Middeleeuwen. Dergelijke resten kenmerken zich door ar-

cheologische grondsporen in de ondergrond en eveneens door een spreiding van archeologische resten in de top van de dekzandafzettingen, alsmede in de basis van het bovenliggende cultuurdek.

Diepteligging

In het plangebied komt een jong afdekkend pakket voor in de vorm van een cultuurdek dat een ouder loopvlak afdekt. Dit afdekkende pakket dateert uit de Nieuwe tijd. Oudere resten worden zodoende door het pakket afgedekt en bevinden zich op een diepte van vermoedelijk 40 tot 90 cm -Mv.

Fysieke kwaliteit

Vanwege het jonge afdekkende pakket is het prehistorisch loopvlak in het plangebied waarschijnlijk geconserveerd. Eventuele archeologische resten zijn zodoende goed beschermd (bijvoorbeeld tegen recente diepe bodembewerking) en kennen naar verwachting een hoge gaafheid.

4 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek, de vermoedelijke diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten en de geplande ingrepen wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten in het gehele plangebied. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) verkennende en karterende fase, bestaande uit een booronderzoek.

Doel van een dergelijk vervolgonderzoek is het toetsen van de archeologische verachting, vaststellen van intactheid van het bodemprofiel alsmede het opsporen van archeologische resten.

Let wel, bovenstaande betreft een advies. Het is aan de bevoegde overheid (gemeente Oldebroek) dit advies al dan niet over te nemen.

Literatuur

Bongers, J.M.G., 2010. Wezep, Bovenheigraaf (gemeente Oldebroek, GLD.). Een inventariserend archeologisch veldonderzoek. Steekproefrapport 2010-04/12. De Steekproef, Zuidhorn.

Eilander, D.A., J.L. Kloosterhuis & F.H. de Jong, 1982. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 27 West Heerde*. Stiboka, Wageningen.

Goossens, E. & L.J. Keunen & S.W. Jager, 2010. Archeologische monumentenzorg in de gemeente Oldebroek. *RAAP-rapport 2032*. Weesp.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CMA	Centraal Monumenten Archief
IVO(-P)	Inventariserend VeldOnderzoek (Proefsleuven)
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NITG	Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen
OAT	Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
TNO	Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd); inzet: ligging in Nederland.

Figuur 2. Divers kaartmateriaal.

Figuur 3. Uitsnede van de landschappenkaart behorende bij de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

Figuur 4. Uitsnede van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

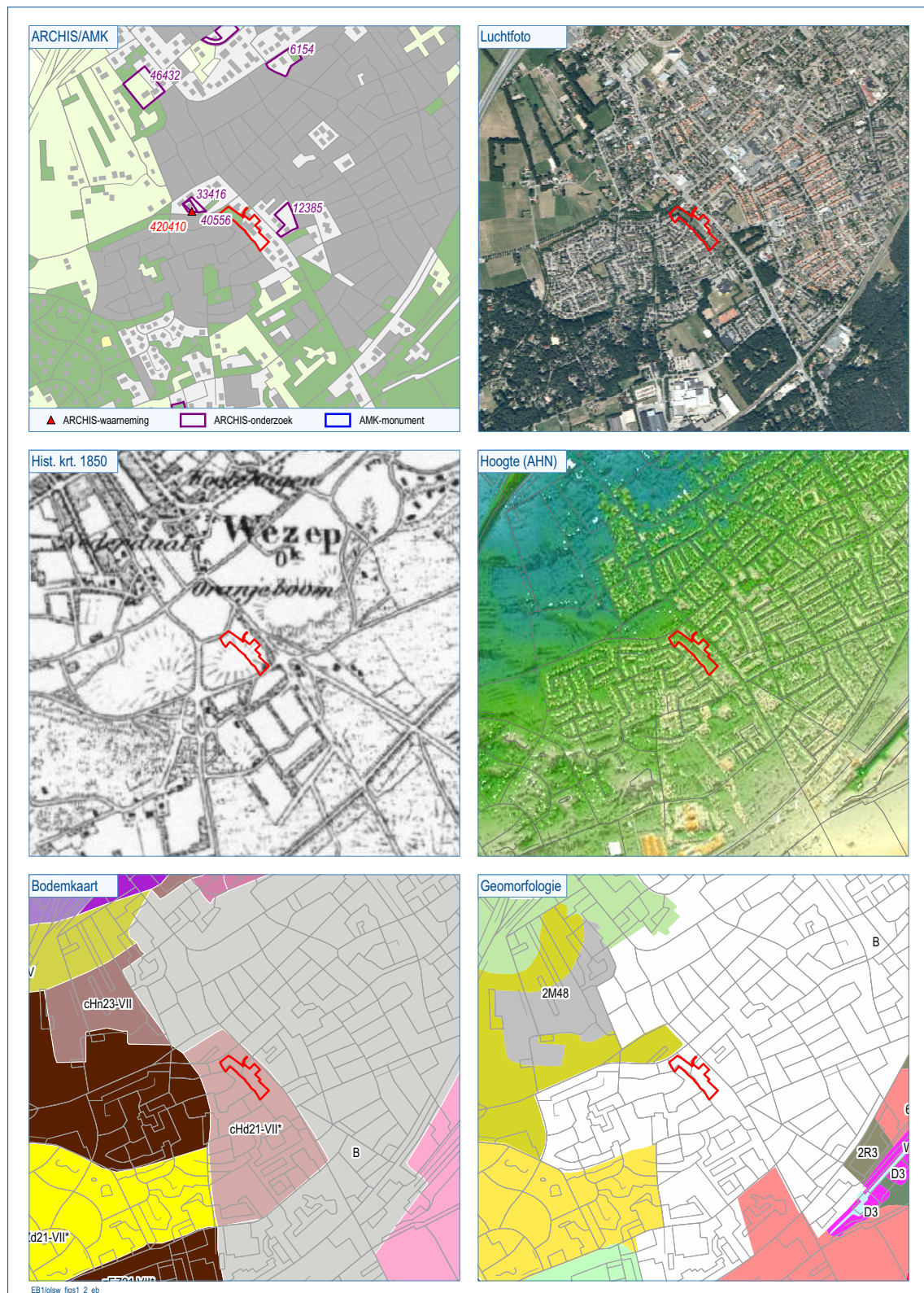
Figuur 5. Historisch topografische kaarten uit ca. 1900, 1930, 1950 en 1986.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

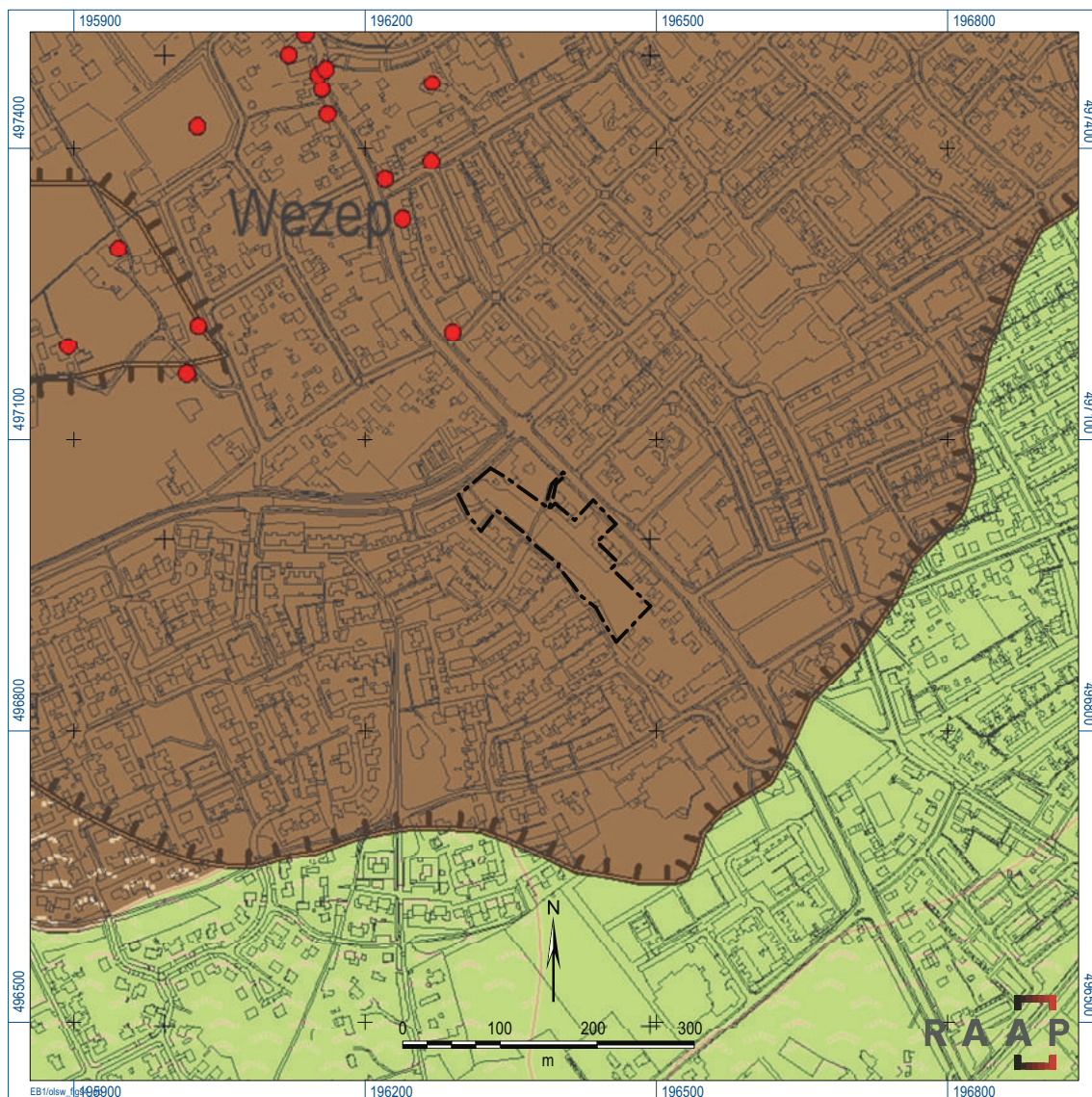
Geologische perioden				Archeologische perioden							
Tijdvak	Chronozone		Datering	Tijdperk			Datering				
Holoceen	Laat Subatlanticum		1150 na Chr.	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)							
				Nieuwe tijd	B	1795					
	Vroeg Subatlanticum		0		Middeleeuwen	A	1650				
				Laat		1500					
						Vol	1250				
				Vroeg		Ottoons	1050				
						Karolingisch	900				
						Merovingisch laat	725				
						Merovingisch vroeg	525				
				Subboreaal			450 voor Chr.	Romeinse tijd	450		
	Laat	270									
	Midden	70 na Chr.									
	Atlanticum		3700	IJzertijd	Vroeg	15 voor Chr.					
Laat					250						
Midden					500						
Vroeg					800						
Boreaal						7300	Bronstijd	Laat	1100		
	Midden	1800									
	Vroeg	2000									
Preboreaal		8700	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850						
				Midden	4200						
		9700		Vroeg	4900/5300						
Pleistoceen	Weichselien	Laat Glaciaal	Late Dryas	11.050	Prehistorie	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500			
			Allerød	11.500							
			Vroege Dryas	12.000							
			Bølling	12.500							
			Vroegste Dryas	13.500							
		Pleniglaciaal	Laat	Denekamp			30.500	Jong B	16.000		
				Hengelo			60.000				
				Moershoofd			71.000				
			Vroeg	Odderade			114.000			Jong A	35.000
	Vroeg Glaciaal	Brørup		250.000	Midden						
		Eemien					126.000				
		Saalien II					236.000				
		Oostermeer					241.000				
		Saalien I					322.000				
		Belvédère/Holsteinien					336.000				
		Glaciaal x					384.000				
		Holsteinien					416.000				
		Elsterien					463.000				

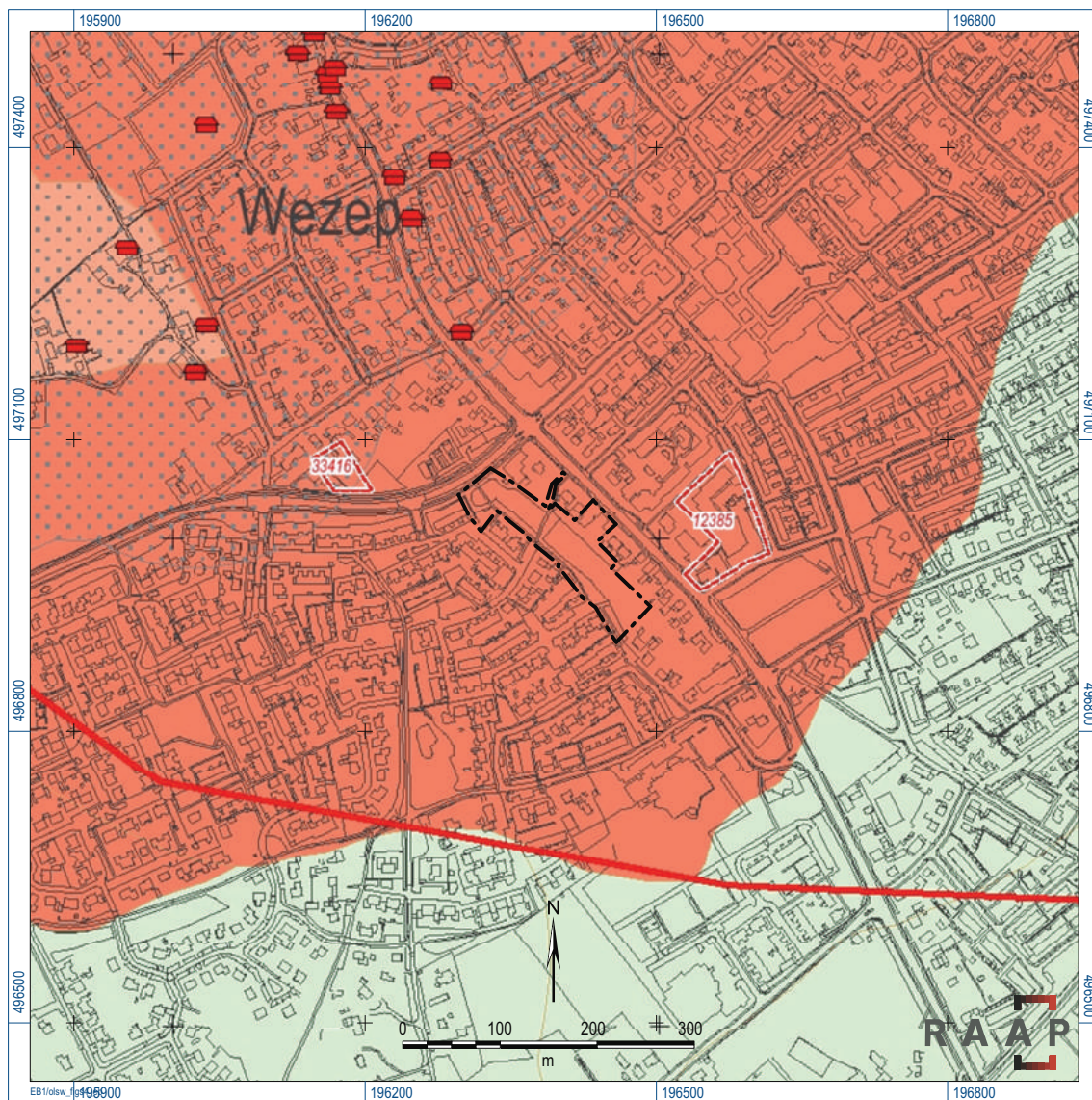
Figuur 1. De ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Het plangebied geprojecteerd op divers kaartmateriaal (schaal 1:25.000).

Figuur 3. Uitsnede van de landschappenkaart behorende bij de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

Figuur 4. Uitsnede van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart.

Figuur 5. Historisch topografische kaarten uit ca. 1900, 1930, 1950 en 1986.